

Nr 15.

Ankom till riksdagens kansli den 28 februari 1919 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om anslag till anordnande å statens mark av självständiga småbrukshemman med längre tids tryggad besittningsrätt.

(2:a avd.)

Uti en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 249, har herr *Vennerström m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte bevilja å 1919 års tilläggsstat ett förslagsanslag å 5 miljoner kr. och å 1920 års riksstat ett förslagsanslag å 7 miljoner kr. för startande, under beaktande av i motionen utvecklade synpunkter, å statens mark av kolonat, som skola utgöra självständiga småbrukshemman och upplåtas på längre tid under tryggad besittningsrätt utan rätt till köp av jorden men med full garanti för brukaren att njuta sitt arbetes frukter.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för motionärernas framställning, tillåter sig utskottet att hänvisa till motionen.

Vid 1918 års lagtima riksdag väcktes av herr *Vennerström m. fl.* *Utskottet.* en motion, nr 218, i andra kammaren, i samma syfte som den nu förevarande och med i huvudsak samma motivering. Motionen blev i enlighet med jordbruksutskottets hemställan av riksdagens båda kamrar avslagen. I sitt över motionen avgivna utlåtande, nr 59, anförde utskottet följande:

»Frågan om kolonisation å kronomarkerna har under senare år vid åtskilliga tillfällen varit föremål för statsmakternas intresse och hava åtgärder vidtagits för åstadkommandet av en planmässig och omfattande kolonisation å sta-

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 10 saml. 10 häft. (Nr 15.)

tens odlingsmarker i nordliga länen. Sålunda hemställde riksdagen år 1914 om verkställande av en allmän undersökning rörande statens för kolonisation-ändamål tillgängliga och därtill tjänliga marktillgångar inom de sex nordligaste länen i syfte att vinna en allmän översikt över belägenheten, storleken och beskaffenheten av jord, som kunde betinnas lämplig för utläggande av såväl odling-lägenheter som under äganderätt upplåtna, självständiga jordbruk, ävensom en förberedande plan för områdenas fördelning i nu nämnda hänseenden. Vidare anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte dels efter verkställd utredning för riksdagen framlägga förslag till ändrade och förbättrade villkor för upplåtelser av odlingslägenheter å kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen, huvudsakligen avseende förhöjning av odlingsbidraget samt gynnsammare lyftnings- och återbetalningsvillkor för detta bidrag, dels ock taga under omprövning, huruvida viss förslagen ändrad ordning för de å nämnda kronoområden belägna större, sammanhängande odlingsmarkers förvaltande och upplåtande vore möjlig eller önskvärd. Slutligen anhöll riksdagen om undersökning och utredning, i vilken utsträckning och på vilka villkor möjlighet lämpligen kunde beredas för upplåtande till odlingslägenheter eller under äganderätt av de å kronoparker inom de sex nordligaste länen befintliga s. k. disponerade ströängar.

Denna riksdagens skrivelse föranledde till en början tillkallande av sakkunniga för uppgörande av förslag till plan för den begärda undersökningen rörande statens odlingsbara marktillgångar samt senare tillsättande av den s. k. kolonisationskommittén. Denna kommitté har den 15 december 1917 avgivit betänkande med förslag till anordnande av kolonisationsförsök å vissa kronoparker i Västerbottens och Norrbottens län, vilket förslag gjorts till föremål för proposition till riksdagen och tillater sig utskottet hänvisa till sitt i anledning av propositionen avgivna utlåtande nr 57.

Vidare har innevarande riksdag i anledning av väckt motion beslutat an hålla om verkställande av utredning, huru kolonisationen å bondejord i Norrland, genom ändring i de för Norrland gällande ägodelningslagarna och genom ändrade villkor och bestämmelser för utgående av bidrag från norrländska avdikningsanslaget och lån från norrländska nyodlingsfonden samt genom andra lämpliga åtgärder, må kunna kraftigare än hittills befrämjas.

Vad angår de nordliga länen hava sålunda i kolonisationssyfte betydande åtgärder vidtagits.

Frågan om åstadkommande av en planmässig kolonisation av kronodomänerna även i övriga delar av landet synes utskottet vara beaktansvärd. I det framlagda förslaget hava motionärerna lagt huvudvikten därå, att kolonaten skola utgöra självständiga smabruks hemman och upplåtas på längre tid under tryggad besittningsrätt utan rätt till köp av jorden, men med full garanti för brukaren att njuta sitt arbetes frukter. Den tryggade eller s. k. ständiga besittningsrätten tillämpas på sätt i motionen framhållits, utomlands i olika former och har hos oss tidigare förekommit beträffande bland annat de i sammanhang med den allmänna avvitringen upplåtna nybyggena. Spörsmålet om upplåtelseform av denna art vid upplåtelser av egna hem från kronans domäner annorstädes än i de sex nordligaste länen är, såsom i motionen jämväl framhållits, för närvarande under utredning av särskilda sakkunniga, den s. k. kronolägenhetskommissionen. Dessa sakkunniga, som tillkallats för utredning av nämnda spörsmål, hava sedermera i anledning av skrivelse från 1915 års riksdag erhållit i uppdrag att utreda, i

vilka fall och under vilka villkor torpare och lägenhetsinnehavare å ecklesiastika boställen kunde i vidare mån än nu vore medgivet beredas möjlighet att förvärva av dem brukade jordomraden. Härjämte verkställes av särskilt tillkallad sakkunnig i samråd med kommissionen en kameralhistorisk utredning rörande de lagar och författningar, som här i landet varit och fortfarande äro gällande beträffande den stadgade åborätten ävensom den praktiska tillämpningen av åborättsinstitutet. — Enligt vad utskottet inhämtat, har kommissionen utarbetat utkast till lag om besittningsrätt för obegränsad tid till kronojord och annan publik jord, vilket utkast för närvarande är under omarbetning. De sakkunnigas utredningar torde enligt uppgift kunna slutföras under loppet av år 1918.

Frågan om upplåtande med tryggad besittningsrätt av odlingslägenheter å statens domäner är sålunda ännu under utredning.

Motionärernas förslag avser omedelbart igångsättande av en synnerligen omfattande, på den tryggade besittningsrätten grundad kolonisation och begäres för detta ändamål avsevärda statsanslag. Då, såsom ovan angivits, frågan om den tryggade besittningsrätten är föremål för utredning och sålunda ännu icke varit föremål för statsmakternas prövning, anser sig utskottet icke kunna tillstyrka riksdagen att för ifrågakommande kolonisationsverksamhet anvisa de be-
grädda statsanslagen.»

Med bifall till Kungl. Maj:ts berörda proposition och jordbruksutskottets ovan nämnda utlåtande, medgav 1918 års lagtima riksdag, att upplåtelser av kolonat å Rönnlidens, Luspbergets och Metsekens kronoparker i Västerbottens län samt Djupsjö kronopark i Norrbottens län finge ske i huvudsaklig överensstämmelse med norrländska kolonisationskommitténs förslag med av departementschefen i det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet tillstyrkta jämkningar, varjämte riksdagen för anordnande av dessa kolonat anvisade såsom förslagsanslag ej mindre å tilläggsstat för år 1918 150,000 kronor än även å extra stat för år 1919 225,000 kronor.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t efter förslag av nämnda kommitté under nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att dels medgiva, att upplåtelser av kolonat å Hamra kronopark i Gävleborgs län, Ansjö kronopark i Jämtlands län, Aronsjökullarnas samt Östra och Västra Jörnsmarkens kronoparker i Västerbottens län ävensom Ängeså kronopark i Norrbottens län må ske i huvudsaklig överensstämmelse med kommitténs förslag, dels ock såväl för anordnande av dessa kolonat som ock för fullföljande av den år 1918 beslutade kolonisationen å Rönnlidens, Luspbergets och Metsekens kronoparker i Västerbottens län samt Djupsjö kronopark i Norrbottens län anvisa å extra stat för år 1920 ett förslagsanslag av 490,000 kronor. Detta Kungl. Maj:ts förslag har av utskottet tillstyrkts i dess utlåtande nr 9 A.

Frågan om åstadkommande av en planmässig kolonisation av kro-

nodomänerna även i övriga delar av landet synes utskottet på sätt jämväl i ovan intagna utlåtande framhålles vara värd beaktande.

Vad angår ovanberörda av 1918 års lagtima riksdag begärda utredning i fråga om kraftigare befrämjande av kolonisation å bondejord i Norrland, har jämväl denna utredning av Kungl. Maj:t uppdragits åt norrländska kolonisationskommittén.

Utskottet har vidare inhämtat, att den ovannämnda s. k. kronolägenhetskommissionen ännu ej hunnit slutföra sitt arbete.

Av det sagda torde framgå, att för Norrlands vidkommande tämligen betydande kolonisationsåtgärder vidtagits, samt att frågan om en utsträckning av dessa kommer att av nuvarande riksdag prövas. Spörsålet om den tryggade besittningsrätten är emellertid ännu föremål för utredning. På grund härav anser sig utskottet, som vill uttala sin förväntan, att denna utredning i möjligaste mån påskyndas, ej heller nu kunna tillstyrka, att riksdagen anvisar de betydande anslag, som av motionärerna begäras för den av dem föreslagna kolonisationen.

Utskottet hemställer alltså,

att förevarande motion ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 28 februari 1919.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: se utlåtande nr 14.